

KADRLAR TAYYORLASH TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI

Murodaliyev Muhammadyusuf Dilshodbek o'g'li

Andijon Mashinaszolik instituti 4-kurs talabasi

e-mail murodaliyevmuhammadyusuf611@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada Iqtisodiy soha mutahassislarining malakalarini oshirish, Kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish yo'llari o'rganilgan.

Kalit so'zlar: Iqtisodiyot, Kadr, tizim, milliy model, qayta tayyorlash, milliy dastur.

KIRISH

Jahon bozorida raqobatning tobora keskinlashuvi sharoitida mamlakat iqtisodiy taraqqiyotini ta'minlashda ta'lim sifati va ilmiy salohiyatni ko'tarish orqali kadrlar tayyorlash tizimining samaradorligini yanada oshirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shuningdek, iqtisodiyot va moliya sohasidagi oliy ta'lim muassasalari faoliyatini tubdan takomillashtirish, ularda samarali boshqaruv tizimini yo'lga qo'yish, o'quv jarayonlariga eng so'nggi pedagogik texnologiyalarni joriy qilish, ilmiy faoliyatni jahon standartlari asosida tashkil etish, ularning xalqaro reytinglardagi o'rnini yanada oshirish, ilg'or xorijiy tajribaga ega ilmiy-pedagogik kadrlarni keng jalb qilish mamlakat iqtisodiyoti hamda moliya tizimlari uchun raqobatbardosh kadrlar tayyorlashning asosi

hisoblanadi.¹Iqtisodiyot va moliya sohalari uchun yuqori malakali hamda xalqaro talablarga mos mutaxassislarni tayyorlash tizimini takomillashtirish, o‘quv hamda ilmiy jarayonlarni xalqaro standartlarga asoslanib innovatsion shakl va usullar asosida tashkil etish, shuningdek, oliy ta’lim muassasalarining moddiy-texnika bazasini mustahkamlash maqsadida:

- iqtisodiyot, moliya va soliq sohalari bo‘yicha dunyodagi so‘nggi tendensiyalar, moliyaviy texnologiyalar, ilg‘or xorijiy tajriba va real iqtisodiyot talablarini hisobga olgan holda oliy ma’lumotli **kadrlarni tayyorlash, qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish;**
- o‘quv jarayoniga xalqaro ta’lim standartlarini joriy etish, ta’lim va tadqiqot uyg‘unligini ta’minlash orqali **iqtisodiyot tarmoqlari uchun ilg‘or innovatsion ishlanmalar yaratish,** talabalarda **tizimli tahlil qilish, kreativ fikrlash va amaliy ko‘nikmalarni shakllantirish;** zamonaviy o‘quv-ilmiy laboratoriyalar va simulyatsion markazlar tashkil etish orqali **“ta’lim – fan – innovatsiya –raqamlashtirish”** ekotizimini va sohani rivojlantirishga qaratilgan ilmiy innovatsion **tadqiqotlar transferini samarali yo‘lga qo‘yish;** iqtisodiyot, moliya va soliq sohalarini rivojlantirishning dolzarb yo‘nalishlari bo‘yicha **ilmiy loyihalarni amalga oshirish,** ularning natijalarini **joriy etish yuzasidan ilmiy va amaliy takliflar ishlab chiqish;** jahon ta’lim va ilmiy makonida **Universitetning nufuzini oshirish,** yetakchi xorijiy universitetlar bilan akademik va ilmiy hamkorlikni rivojlantirish, professor-o‘qituvchilarning **xorijiy ilmiy-amaliy stajirovkasini** tizimli yo‘lga qo‘yish. Fuqarolarning ma’naviy yetukligi, intellektual salohiyati esa ta’lim tizimining mazmuni, shaxsning har tomonlama shakllanishi uchun xizmat qiluvchi moddiy va ma’naviy shart-sharoitlarning mavjudligi, jamiyatda qaror

¹ Iqtisodiyot sohalari uchun kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida O‘zbekiston Respublikasi Sh.MIRZIYOEV Toshkent shahri, 2024 yil 7 fevral

- topgan ijtimoiy sogʻlom muhit darajasi, ijtimoiy munosabatlar mazmuni, shuningdek, aholining etnopsixologik xususiyatlari, axloqiy qarashlari va hayotiy eʼtiqodlari asosida shakllantiriladi. «Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi»ning yaratilishida mazkur jihatlar toʻla oʻrganildi. Milliy dastur asosini Oʻzbekistonning taraqqiyotini taʼminlay oladigan, uni jahonning ilgʻor mamlakatlari darajasiga koʻtarilishiga hissa qoʻshuvchi dadil, mustaqil fikrlovchi, bilimli, malakali mutaxassis, shuningdek, ijobiy sifatlarga ega boʻlgan kadrlarni tayyorlab voyaga yetkazish jarayoni tashkil etadi. Xoʻsh, «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» qanday hujjat? Uning mazmunida qanday gʻoyalar ifoda etilgan? «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» Oʻzbekiston Respublikasining «Taʼlim toʻgʻrisida»gi qonunining qoidalariga muvofiq, milliy tajribaning tahlili va taʼlim tizimidagi, jahon miqyosidagi yutuqlar asosida tayyorlangan hamda yuksak umumiy va kasb-hunar madaniyatiga, ijodiy va ijtimoiy faollikka, ijtimoiy-siyosiy hayotda mustaqil ravishda moʻljalni toʻgʻri ola bilish mahoratiga ega boʻlgan, istiqbol vazifalarini ilgari surish va hal etishga qodir kadrlarning yangi avlodini shakllantirishgayoʻnaltirilgandir².

«Kadrlar tayyorlash milliy dasturi»ning maqsadi – taʼlim sohasini tubdan isloh qilish, uni oʻtmishdan qolgan mafkuraviy qarash va sarqitlardan toʻla xalos etish, rivojlangan demokratik davlatlar darajasida, yuksak maʼnaviy va axloqiy talablarga javob beruvchi yuqori malakali kadrlar tayyorlash Milliy tizimini yaratishdan iboratdir².

«Kadrlar tayyorlash milliy dasturi»da ilgari surilgan maqsadning toʻlaqonli roʻyobga chiqarish bir qator vazifalarning ijobiy hal qilinishini nazarda tutadi. Dasturda bu boradagi vazifalarning quyidagilardan iboratligi koʻrsatiladi:

- «Taʼlim toʻgʻrisida»gi Oʻzbekiston Respublikasi qonuniga muvofiq taʼlim tizimini isloh qilish, davlat va nodavlat taʼlim muassasalari hamda taʼlim va kadrlar tayyorlash sohasida,

- raqobat muhitini shakllantirish negizida ta'lim tizimini yagona o'quv, ilmiy-ishlab chiqarish majmui sifatida izchil rivojlantirishni ta'minlash;
- ta'lim va kadrlar tayyorlash tizimini jamiyatda amalga oshirayotgan demokratik huquqiy davlat qurilishi jarayonlariga moslashtirish;
- kadrlar tayyorlash tizimi muassasalarini yuqori malakali mutaxassislar bilan ta'minlash, pedagogik faoliyatining nufuzi va ijtimoiy maqomini ko'tarish;
- kadrlar tayyorlash tizimi va mazmunini mamlakatning ijtimoiy va iqtisodiy taraqqiyoti istiqbollariidan, jamiyat ehtiyojlaridan, fan, madaniyat, texnika va texnologiyaning zamonaviy yutuqlaridan kelib chiqqan holda qayta qurish;

Milliy dasturning maqsad va vazifalari bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Har bir bosqichda muayyan vazifalarning hal etilishi³ nazarda tutiladi. Ushbu vazifalar quyidagilardan iboratdir:

Birinchi bosqich (1997-2001 yillar) mavjud kadrlar tayyorlash tizimining ijobiy salohiyatini saqlab qolish asosida ushbu tizimni isloh qilish va rivojlantirish uchun huquqiy, kadrlar jihatidan, ilmiy-uslubiy, moliyaviy shart-sharoitlarni yaratish. Ikkinchi bosqich (2001-2005 yillar) - Milliy dasturni to'lik ro'yobga chiqarish, mehnat bozorining rivojlanishi va real ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlarni hisobga olgan holda unga aniqliklar kiritish. Bu bosqichda, shuningdek, ta'lim muassasalarini maxsus tayyorlangan malakali pedagog kadrlar bilan to'ldirish ta'minlanadi, ularning faoliyatida raqobatga asoslangan muhit vujudga keltiriladi. Avvallari ishlab chiqarish tayyor kadrlar kuchi va salohiyatidan foydalanuvchi iste'molchi sifatidagina faoliyat olib borgan bo'lsa, bugungi kunda ushbu faoliyatning mazmuni tubdan o'zgardi. Endilikda ishlab chiqarish kadrlarni tayyorlash sifati va saviyasiga nisbatan o'z talablarini qo'ya oladi. Shu bilan birga sifatli hamda yuksak saviyali mutaxassisni tayyorlab yetishtirish yo'lida uzluksiz ta'lim hamda fan tarmoqlarining moliyaviy, moddiy-texnik jihatdan qo'llab-quvvatlash majburiyatini o'z

zimmasiga oladi. Shu asosida kadrlar tayyorlash tizimining faol ishtirokchisiga aylandi. Milliy model Konsepsiyasining mazmuni o'zbek xalqining milliy turmush tarzi va ma'naviy-axloqiy an'analari bilan hamnafasdir. Zero, xalq orasida qadimdan «ma'rifatli inson» tushunchasi qo'llanilib kelingan bo'lib, u o'zida keng ma'noni ifoda etadi. Bilim olishga intilish, ma'rifatli bo'lish o'zbek xalqi, millatining ruhiyatida ustuvor o'rin tutuvchi omil sanaladi. Ma'rifatlilik – faqatgina bilim va malakaga ega bo'lish emas, ayni vaqtda chuqur ma'naviy axloq hamdir. Bilimli, komil inson qiyofasida ana shunday xislatlarga ega shaxslar namoyon bo'ladi.

Shuning uchun ham kadrlar tayyorlash milliy modelining butun mohiyati o'zbek xalqining milliy tarixi va hayot tarzi bilan bog'lanib ketgan.

Mustaqil O'zbekiston Respublikasida o'ziga xos, takrorlanmas, tarixiy an'analarga asoslangan hamda bugungi kun talablariga to'la javob bera oladigan kadrlar tayyorlash milliy modeli yaratildi.

XULOSA

Pedagoglik kasbi, uning paydo bo'lishi va ravnaq topishi. Pedagoglik kasbining shakllanishi kishilik taraqqiyoti tarixi bilan uzviy bog'lik. Terib-termachlab kun kechirgan ibtidoiy davr kishilari bolalarni o'zlari bilan ergashtirib yurib, ularga ov qilish, turli daraxt mevalarini terish, o'simliklarning ildizi kovlab olish, suv manbalarini izlab topish kabi harakatlarni amalga oshirishni o'rgatganlar. Bunday harakatlar qabila (urug')ning tajribali kishilari yoki keksalar tomonidan amalga oshirilgan. Oddiy kundalik ehtiyojlarni qondirish yo'lida olib borilayotgan xatti-harakatlar asosida yoshlarga mavjud tajribalar asosida ma'lumotlarni berib, ularda amaliy ko'nikmalarni shakllantirganlar. Turli tovushlarni chiqarish yordamida atrofdagilarni yaqinlashayotgan xavfdan ogoh qilishni bolalar kattalarning namunalari asosida o'zlashtirganlar. Nutq va yozuv paydo bo'lgunga qadar bu

kabi harakatlar imo-ishoralar asosida amalga oshirilgan. Kishilik tarixida tub inqilobni sodir etgan nutq va yozuvning paydo bo'lishi, shuningdek, urug' jamoasi tomonidan bajariladigan mehnat faoliyatining turli sohalarga ajralishi yoshlarga nisbatan munosabatning ilg'or (progressiv) xarakter kasb etishiga imkon berdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Iqtisodiyot sohalari uchun kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida O'zbekiston Respublikasi Sh.MIRZIYOEV Toshkent shahri, 2024 yil 7 fevral
2. Karimov I.A. Barkamol avlod – O'zbekiston taraqqiyotining poydevori. – Toshkent, Sharq nashriyot-matbaa konserni, 1997.
3. Barkamol avlod orzusi -Tuzuvchilar: qurbonov Sh, Axlitdinov R, Saidov ¥. – Toshkent, Sharq nashriyot-matbaa konserni, 1999.
4. Pedagogika g'O'quv qo'llanma. Munavvarov A tahriri ostida. – Toshkent, O'qituvchi, 1996.